

menys **és** més

Campanya de prevenció de residus municipals

Manual de prevenció de residus municipals per als ens locals



menys **és** més

Campanya de prevenció de residus municipals



Manual de prevenció de residus municipals per als ens locals

Índex

1. INTRODUCCIÓ

2. LES ESTRATÈGIES DE PREVENCIÓ

3. PROPOSTES PER A LA PREVENCIÓ DE RESIDUS

3.1. L'ús del paper a les
oficines

3.2. Els recursos
tecnològics

3.3. La compra de material
i la contractació de serveis

3.4. Els menjadors, les
màquines de begudes i els
serveis

3.5. Els mercats municipals
i altres activitats
comercials

3.6. L'organització d'actes
culturals, socials i festius

3.7. L'educació per a la
prevenció

4. BIBLIOGRAFIA

5. WEBS D'INTERÈS

1. INTRODUCCIÓ

La gran quantitat de residus que generem ha esdevingut un problema ambiental. Cadascú de nosaltres produeix més d'1,60 quilograms d'escombraries de mitjana al dia. Això, a nivell de Catalunya i al llarg dels 365 dies de l'any, suposa un total de prop de 3 milions i mig de tones de residus domèstics (dades de l'any 2002). Aquesta gran quantitat de residus comporta uns processos de tractament complexos i costosos.

COMPOSICIÓ ESCOMBRARIES	
	Matèria orgànica 38 %
	Paper i cartró 21 %
	Vidre 8 %
	Metall 5 %
	Plàstic 16 %
	Resta 12 %

Dades extretes del Programa de Gestió de Residus Municipals de Catalunya (2001-2006)

Sembla evident que la solució per aquesta problemàtica passa, en bona part, per un ús racional dels recursos naturals, respectuos amb el medi.

Però sobretot, cal actuar en el sentit de fer **prevenció de residus**, és a dir, una actuació estratègica basada en criteris cívics i sostenibles consistent en la disminució de la producció de residus, ja sigui mitjançant la reducció directa de la seva generació i perillositat, ja sigui a través d'iniciatives de reutilització.

Aquest manual té la vocació d'esdevenir un instrument d'orientació per a totes les persones que, des dels ens locals, treballen per aconseguir l'aplicació dels criteris de sostenibilitat en la societat. I la **prevenció dels residus** és un criteri prioritari.

El manual ha estat especialment concebut per a les **administracions** i les **entitats locals**, però moltes de les accions proposades en el manual són aplicables també en l'àmbit de l'**empresa privada** i en especial en departaments d'administració, oficines i despatxos.

Amb tot, atès que l'actuació municipal interactua profundament en la dinàmica ciutadana, bona part de les propostes del manual són aplicables o fan referència directa al conjunt de **la ciutadania** com a usuària, posem per cas, d'un museu, d'un centre escolar o d'un mercat municipal o com a participant en un acte cultural o festiu popular.

Per tal que el manual sigui una **eina pràctica** caldrà que el desenvolupament de les propostes que s'hi apunten s'adapti a la manera de fer i a l'estructura pròpies de cada àmbit, ja sigui en municipis petits o grans, agrícoles o industrials, ja sigui en oficines administratives, en centres escolars o en museus municipals.

Els **àmbits d'aplicació** del manual volen abastar les situacions més habituals que es poden donar en la gestió dels diferents entorns i que a continuació detalllem:

- ▶ L'ús del paper a les oficines
- ▶ Els recursos tecnològics
- ▶ La compra de material i la contractació de serveis
- ▶ Els menjadors, les màquines de begudes i els serveis
- ▶ Els mercats municipals i altres activitats comercials
- ▶ L'organització d'actes culturals, socials i festius
- ▶ L'educació per a la prevenció

Les propostes tenen un **caràcter transversal**, ja que poden ser d'aplicació en diferents àmbits dels ens locals. Així, per exemple, les propostes de prevenció referents a l'ús del paper són igualment aplicables a les oficines d'una empresa, a un centre escolar, a les oficines de gerència d'una llar de jubilats o a les d'un mercat municipal.

Aquests àmbits corresponen, doncs, a diferents **espais**, alguns dels quals tenen caràcter merament administratiu, mentre que una bona part afecten a instal·lacions amb funcions molt diverses. A tall de resum, detallem els següents:

- ▶ Oficines de diversos serveis municipals
- ▶ Llars de jubilats
- ▶ Museus municipals
- ▶ Centres cívics
- ▶ Centres culturals, d'art i d'exposicions
- ▶ Biblioteques
- ▶ Centres sanitaris
- ▶ Entitats de mobilitat i transport
- ▶ Centres d'esplai i lleure
- ▶ Ludoteques municipals
- ▶ Instal·lacions esportives
- ▶ Escoles i centres educatius
- ▶ Mercats municipals
- ▶ Associacions i ONG
- ▶ Oficines d'empreses

2. LES ESTRATÈGIES DE PREVENCIÓ

Entenem per **prevenció de residus**, una actuació estratègica basada en criteris cívics i sostenibles consistent en la disminució de la producció dels residus, del seu volum i de la seva perillositat, ja sigui mitjançant una reducció directa de la seva generació, ja sigui a través d'iniciatives de reutilització.

La prevenció de residus comporta, doncs, diferents estratègies:

- ✓ **La reducció o minimització, en origen, dels residus.** El millor residu és aquell que no es produeix. El cas més típic d'aquesta estratègia és l'estalvi d'envasos i embalatges superflus.
- ✓ **La reutilització dels residus i dels productes.** Per exemple, l'ús dels pots de vidre usats per guardar-hi conserves, o la utilització de tovallons de roba en comptes de tovallons d'un sol ús.

3. PROPOSTES PER A LA PREVENCIÓ DE RESIDUS

3.1. L'ús del paper a les oficines

- ▶ Aproveiteu el paper **reutilitzant-lo o escrivint per les dues cares**.
- ▶ Arxiveu la informació en **format digital**, en el disc dur, en CD, DVD o disquets, i feu el mínim de còpies en paper.
- ▶ **Reutilitzeu els sobres** sempre que pugueu.
- ▶ En les operacions de correcció de documents, feu servir la **mateixa còpia per a diferents persones**, tot utilitzant bolígrafs de diferents colors.
- ▶ En la mida del possible, **modereu l'ús de la fotocopiadora i del fax**. Feu còpies a doble cara i, si us és possible, feu reduccions dels originals per estalviar paper.
- ▶ Utilitzeu els sistemes d'enviament de **fax des de l'ordinador** per tal d'estalviar una impressió en paper.
- ▶ Els documents que no siguin definitius els podeu **corregir en pantalla** i/o imprimir com a esborrany, d'aquesta manera estalviarem paper i tinta.
- ▶ Utilitzeu la funció d'**impressió de dues pàgines per full**.
- ▶ En utilitzar els programes de tractament de text, reduïu el **cos de lletra i els marges**, evidentment sense que això n'hipotequi la llegibilitat, per tal d'optimitzar l'estalvi de paper.
- ▶ Si us és possible, organitzeu un bon **sistema de consulta de documents impresos, publicacions, diaris, etc.**, on una persona es responsabilitzi de guardar adequadament els documents perquè tots els companys de l'oficina o el departament els puguin consultar.

- ▶ Feu servir l'**intranet**, si en disposeu, en comptes de còpies en paper per a la distribució interna d'informació, com circulars, avisos, reculls de premsa o informació particular.
- ▶ Utilitzeu el **correu electrònic** per comunicar-vos amb els vostres contactes externs en lloc de fer-ho amb el correu tradicional. Eviteu imprimir els missatges.
- ▶ Implanteu la **signatura digital** per a certs tipus de tràmits o notificacions.
- ▶ **Reviseu les vostres llistes d'adreces** i elimineu-ne els elements repetits, els erronis i els que hagin perdut vigència o raó de ser. No malbarateu paper en enviaments.
- ▶ Si una publicació en paper també està disponible en **format electrònic**, prioritzeu aquesta forma de subscripció.
- ▶ **Cancel·leu** les subscripcions a **publicacions en paper que no utilitzeu** o no us interessin.
- ▶ **No utilitzeu un gramatge superior** al necessari per a sobres, targetes i publicacions.

3.2. Els recursos tecnològics

- ▶ **No canvieu els ordinadors fins que quedin definitivament obsolets** per a les funcions que desenvolupen. Quan això succeeixi, assabenteu-vos si encara poden fer servei en algun altre despatx o entorn. Abans de destinar-lo al reciclatge, mireu si el podeu donar a alguna persona o entitat que ho necessiti.
- ▶ Adquiriu impressores, fotocopiadores i aparells de fax de **llarga durada**.
- ▶ Assegureu-vos que les impressores, les fotocopiadores i els aparells de fax que adquiriu permeten l'**admissió de paper reciclat**.

- ▶ Verifiqueu que les fotocopiadores i les impressores permeten **l'ús del paper per les dues cares**.
- ▶ Utilitzeu **recanvis i tòners de tinta procedents de recuperació**.
- ▶ En comprar els aparells de **fax**, comproveu que permeten la **transmissió directa des dels equips informàtics**.
- ▶ Contracteu un **bon servei d'assistència tècnica** que us permeti allargar la vida dels aparells. Feu-ne un ús adequat i realitzeu un bon manteniment.
- ▶ Garantiu la compra d'**equipaments modulars** que permetin l'intercanvi de les parts del sistema sense necessitat d'haver de substituir la totalitat de l'equip.
- ▶ En l'adquisició d'aparells informàtics, **preneu en consideració la composició i perillositat dels residus** (tòners, cartutxos de tinta, etc.) que generi el seu ús.

3.3. La compra de material i la contractació de serveis

- ▶ Abans de fer la comanda determineu la **necessitat real de compra** de productes i materials.
- ▶ A l'hora de contractar serveis i materials doneu prioritat a empreses i proveïdors que incloguin criteris de **prevenció de residus** en la política de gestió interna. Incloeu **criteris ambientals** en els vostres plec de contractació de serveis.
- ▶ Feu les **comandes per telèfon o correu electrònic** i eviteu l'ús de paper.
- ▶ Demaneu als proveïdors la **reducció màxima dels embalatges** dels productes que us serveixin.

- ▶ Exigiu als proveïdors que l'**embalatge** dels productes que us serveixen sigui **reutilitzable i/o retornable**.
- ▶ Considereu les opcions de **lloguer o leasing** abans que les de compra per a mobles, aparells o utensilis els quals penseu utilitzar poc temps.
- ▶ Opteu per **productes de qualitat alta i duradors**, de fàcil manteniment i reparació, i per als quals estigui garantida la possibilitat de substitució o recanvi de peces o elements.
- ▶ **Eviteu els envasos i els embolcalls innecessaris** i mireu d'adquirir els productes sense empaquetar sempre que us sigui possible.
- ▶ Feu previsions d'ús, i compreu els productes en **quantitats grans**. Intenteu defugir dels envasos individuals.
- ▶ Intenteu utilitzar el **mínim de productes efímers i fungibles**.
- ▶ **Defugiu dels productes d'un sol ús**, especialment els relacionats amb el consum alimentari i amb els hàbits d'higiene.
- ▶ Opteu pels **productes recarregables** com per exemple piles, bateries, bolígrafs, retoladors, etc.
- ▶ Opteu pels elements d'**il·luminació de llarga vida i baix consum**.
- ▶ Escolliu els aparells electrònics pensant en una **minimització de l'ús de les piles**, i optant per l'alimentació solar o de xarxa.
- ▶ Adquiriu els productes de paper i cartró, tant els d'oficina com els higiènics, en **materials reciclats, sense blanquejar amb clor, sense colorants i amb certificació ecològica homologada**.
- ▶ **Eviteu els productes tòxics** i opteu per equivalents sense toxicitat. Escolliu, per exemple, coles i correctors de base aquosa en comptes dels que utilitzen dissolvents orgànics.
- ▶ **Rebutgeu els productes de difícil separació**, com les cintes adhesives o els canonets metàl·lics d'enquadernació.

3. 4. Els menjadors, les màquines de begudes i els serveis

- ▶ En els menjadors comunitaris, reduïu l'ús de rotlles de paper de cuina i de tovallons de paper.
Fomenteu la utilització dels productes de roba.
- ▶ Opteu pel **consum a granel** del sucre, la sal, l'oli, el vinagre, les salses, etc., i rebutgeu els productes envasats individualment.
- ▶ Substituïu les màquines expenedores de llaunes de beguda per altres que serveixin **envasos amb sistema de retorn automatitzat**.
- ▶ Opteu pels aparells de **font d'aigua** refrigerada abans que no per les màquines expenedores d'ampolles o llaunes.
- ▶ Si us és possible, elimineu l'ús dels vasos i les culleretes d'un sol ús per als cafès i infusions.
Utilitzeu vaixelles duradores.
- ▶ Estudieu la possibilitat d'instal·lar **màquines que admetin el vas reutilitzable**.
- ▶ Instal·leu **màquines de cafè i infusions amb doble sistema de preus**, que penalitzi la utilització de vasos d'un sol ús i premii l'aportació de vas reutilitzable per part de l'usuari.
- ▶ **Opteu pels dosificadors de sabó de mans** abans que pels envasos individuals de plàstic. Verifiqueu la composició del producte i el seu impacte ambiental.
- ▶ **Adquiriu el paper higiènic reciclat**, sense colorants ni blanquejadors i amb certificació ecològica homologada.
- ▶ **Minimitzeu l'ús de les tovalloles de paper**. Opteu pels sistemes d'expedició contínua de tovallola de cotó o pels sistemes d'assecat de mans mitjançant tovera i flux d'aire calent.

- ▶ En productes de neteja doneu preferència als **concentrats o de recàrrega**.
- ▶ Utilitzeu productes de neteja i drogueria **no tòxics i/o biodegradables**.

3. 5. Els mercats municipals i altres activitats comercials

- ▶ En la gestió dels mercats públics potencieu la compra de productes que **redueixin la generació de residus** i de productes no tòxics, reciclats, amb certificació ambiental, etc.
- ▶ Fomenteu la **recollida de matèria orgànica** per facilitar posteriorment el seu compostatge.
- ▶ Informeu de la importància d'exigir garanties als proveïdors perquè **l'embalatge** dels productes servits sigui **reutilitzable o retornable**.
- ▶ Impulseu la utilització de **palets homologats** per tal de facilitar la seva reutilització.
- ▶ Promoveu la **utilització d'envasos, embalatges i caixes de paper o cartró reciclat**, i refuseu, en la mesura que sigui possible, els plàstics i les composicions mixtes.
- ▶ Fomenteu que es duguin a terme polítiques de publicitat i de preus per incentivar la venda de **productes a granel i en envasos de capacitat gran**.
- ▶ Doneu suport a la comercialització de **l'envàs retornable** sobre altres tipus d'envàs.
- ▶ Promoveu l'**autocompostatge als mercats**.
- ▶ Promoveu, com a criteri de qualitat i de potenciació de venda, la compra de **productes modulars**, amb bon servei postvenda, reparables i actualitzables, i amb garantia de recanvis.

- ▶ Afavoriu l'eliminació de l'hàbit comercial d'oferir les bosses de plàstic de forma gratuïta i indiscriminada. Informeu de la possibilitat, per exemple, de substituir-les per la venda de bosses a un preu simbòlic, per l'oferiment de **bosses de roba o caixes reutilitzables**.
- ▶ Incentiveu la utilització de bosses comercials que siguin **compostables**.
- ▶ Impulseeu la utilització d'**aparells electrònics solars** sense piles o bé amb adaptador per a connexió en xarxa.
- ▶ Potencieu la instal·lació de **filtres** de calefacció, ventilació i aire condicionat **reutilitzables**.
- ▶ A més de totes aquestes propostes podeu incidir també amb altres consells, com per exemple els que es detallen en l'apartat 3.3. referents a la prevenció de residus en la compra de material, tot aplicant aquests criteris al moment de vendre.

3. 6. L'organització d'actes culturals, socials i festius

- ▶ Feu una estimació, el més exacta possible, del nombre d'assistents a un acte o reunió, a fi de calcular amb precisió el nombre de vasos, plats, tovallons i coberts necessaris, i de preparar la quantitat de beguda i de menjar adequada per **evitar excedents residuais**.
- ▶ Procureu adquirir els **productes de menjar a granel i sense envàs**. En el cas que això no sigui possible, opteu pels envasos de gran capacitat abans que pels paquets petits o individuals. Eviteu especialment els envasos i els embalatges excésius.
- ▶ Si us és possible, compreu les begudes en **ampolles retornables**. Sinó, defugiu dels envasos individuals, i dels de petita capacitat. Opteu per les ampolles i els contenidors de gran capacitat, o pels bidons de pressió.

- ▶ **Eviteu** tant com pugueu el **parament d'un sol ús**. Si això és inevitable, divulgueu la conveniència de conservar i reutilitzar els mateixos plats, vasos, tovallons i coberts durant tot el menjar. Si l'acte ho permet (per exemple en festes de barri o de carrer, trobades d'esplai, etc.) demaneu que cada participant porti de casa el propi parament. També podeu considerar l'opció d'organitzar un servei de lloguer de vaixel·la duradora.
- ▶ Feu servir gots reutilitzables amb sistema de dipòsit i retorn o adquiriu material d'un sol ús, però **biodegradable**.
- ▶ **Prepareu el menjar i el beure en grans olles, bols i cassoles** per a l'autoservei, i recupereu l'ús tradicional del porró, el càntir, els gerros i la bóta.
- ▶ Utilitzeu **ornaments reciclables i reutilitzables** com per exemple banderoles, serrells, cintes, etc. Vetlleu que aquests elements decoratius estiguin fabricats amb materials reciclables.
- ▶ Si es munten parades, utilitzeu **estructures modulars**, reutilitzables i susceptibles de reparació.
- ▶ **Informeu els participants de les mesures de prevenció de residus** que s'han acordat per a la celebració de l'acte.
- ▶ Feu la **difusió de l'acte per mitjans de comunicació locals** com la ràdio i la televisió i per Internet i correu electrònic. Si cal difondre'l també amb paper, que sigui ecològic i, si s'escau, escrit per les dues cares.

3. 7. L'educació per a la prevenció

- ▶ **Utilitzeu el recull de recursos *Menys és més*** i adapteu-los a les necessitats del vostre municipi quan organitzeu una campanya sobre la prevenció de residus. També us pot servir de model per a campanyes més específiques adreçades a col·lectius com associacions culturals i esportives, gremis de restauració, esplais i voluntariat...

A més, també podeu:

- ▶ **Facilitar**, als col·lectius que ho sol·licitin, **assessorament sobre prevenció de residus** mitjançant personal tècnic o equips itinerants.

- ▶ Organitzar actuacions de **formació** per a diferents tipus de públic: tècnics municipals, personal d'associacions, docents de centres escolars, treballadors dels centres municipals i els mercats, etc.

- ▶ **Organitzar debats i conferències** sobre prevenció de residus.

- ▶ **Organitzar actes** culturals, socials i lúdics amb l'objectiu de promocionar la informació sobre la prevenció.

- ▶ Promocionar **mercats i fires d'articles reutilitzats i de segona mà**.

- ▶ **Col·laborar mitjançant subvencions o patrocinis**, en les iniciatives d'educació i promoció de la prevenció que es produeixin en el vostre àmbit d'actuació.

4. BIBLIOGRAFIA

- ▶ *¿Cómo gastar menos tu planeta?: Manual para un consumo sostenible.* Moreno Rodríguez, Juan. Sevilla: Unión de Consumidores de Andalucía-UCA/UCE, 2002.
- ▶ *Els residus: entre el rebuig i la supervivència.* Domènec, Xavier. Barcelona: Barcanova, 1993.
- ▶ *Guia de compres públiques ambientalment correctes.* Barcelona: Departament de Medi Ambient. Generalitat de Catalunya, 2000.
- ▶ *La reducció de residus: els productes domèstics problemàtics.* Guilleumes Morell, Teresa. Barcelona: Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius, 1995.
- ▶ *Propostes senzilles per reduir els residus. Guia d'Educació Ambiental,* número 4. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2000.
- ▶ *Reducir, reutilitzar, reciclar.* MacHarry, Jan. Madrid: A.M., cop., 1994.
- ▶ *Residuos: gestión, minimización y tratamiento.* Feijo Costa, Gumersindo; Sineriro Torres, Jorge. Santiago de Compostela, 2001.
- ▶ *Residus Sòlids Urbans. Blocs de Comunicació Ambiental.* Centre d'Estudis d'Informació Ambiental (CEIA). Barcelona: Institut Català de Tecnologia, 1998.
- ▶ *Residus sòlids urbans: eliminar o reduir?.* Medi ambient, Tecnologia i Cultura, número 29. Departament de Medi Ambient. Generalitat de Catalunya, 2001.
- ▶ *Tallers RRR.* Gil, Anna m.; Luna, Gonçal. Vic: Eumo Editorial, (Projecte Solaris) 1995.

5. WEBS D'INTERÈS

- ▶ Departament de Medi Ambient. Generalitat de Catalunya:
www.gencat.net/mediamb
- ▶ Agència de Residus de Catalunya - Centre Català del Reciclatge:
www.arc-cat.net
- ▶ Association of Cities and Regions for Recycling
www.acrr.org/projects/mediacom.htm
- ▶ Agència Europea del Medi Ambient:
www.eea.eu.int
- ▶ Organització de consumidors i usuaris de Catalunya:
www.ocuc.org/residus.htm
- ▶ Web del programa El Medi Ambient.
www.elmediambient.net

menys **és** més

Campanya de prevenció de residus municipals



Generalitat de Catalunya
Departament de Medi Ambient i Habitatge
Agència de Residus de Catalunya

 **centre català
del reciclatge**

